

*А.В. Соломяна,
аспірантка,
Міжнародний гуманітарний університет,
м. Одеса, Україна*

АДВОКАТУРА У СИСТЕМІ НЕДЕРЖАВНИХ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

***Анотація.** У статті розглядаються питання місця адвокатури у системі суб'єктів запобігання злочинності та видів її запобіжної діяльності. Автор наводить доводи щодо необхідності розробки єдиної цілісної стратегії участі недержавних суб'єктів у запобіганні злочинності та рекомендації щодо її змісту.*

***Ключові слова:** адвокатура, запобігання злочинності, недержавні суб'єкти.*

Збільшення рівня та суттєві якісні зміни злочинності у сучасному світі призводять до активного пошуку нових та вдосконалення вже існуючих способів її запобігання. Запобігання злочинності завжди має наступальний, випереджувальний характер. А тому й система суб'єктів, які його здійснюють, розширює свої межі та постійно пристосовується до змін, що відбуваються у суспільному житті.

Деяким аспектам діяльності адвокатури як суб'єкта запобігання злочинності були присвячені праці Ю.П. Аленіна, В.В. Бахіна, А.Ф. Волобуєва, В.В. Голіни, А.П. Задніпровського, О.М. Джужи, В.В. Коваленка, О.Г. Колба, М.В. Лотоцького та інших.

Дані розробки безсумнівно мають велике наукове та практичне значення. Проте, варто відмітити, що в них висвітлювались лише окремі положення запобіжної діяльності, яка здійснюється адвокатами під час виконання ними своїх професійних обов'язків. Комплексного дослідження місця адвокатури як інституту громадянського суспільства у системі недержавних суб'єктів запобігання злочинності проведено не було. Це зумовлює актуальність здійснення аналізу видів діяльності адвокатури із запобігання злочинності і розробки науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо створення єдиної стратегії (концепції) участі недержавних суб'єктів у запобіганні злочинності.

Під системою суб'єктів запобігання злочинності розуміють сукупність об'єднаних єдиною метою суб'єктів, які здійснюють свої повноваження у взаємозв'язку та за узгодженням у часі та просторі. Дану систему складають юридичні і фізичні особи, які внаслідок своїх повноважень, соціального статусу або громадянського обов'язку виконують запобігання злочинності. Це законодавчі органи, органи виконавчої і судової влади, органи державного і господарського управління, культурно-виховні, навчальні заклади, адміністрації установ, підприємств, фірм, трудові колективи, громадські організації і товариства, охоронні та приватні розшукові установи, сім'я, громадяни [1, с. 151].

У даній системі виділяються дві великі окремі підсистеми: державних та недержавних суб'єктів запобігання злочинності. І якщо система державних органів та установ, що здійснюють таку діяльність, цілком зрозуміла та врегульована нормами чинного законодавства, то система недержавних суб'єктів запобігання злочинності залишає відкритими цілу низку питань щодо своєї структури та порядку функціонування. Традиційно до недержавних суб'єктів відносять громадські, релігійні організації, засоби масової інформації, а от питання ролі та місця адвокатури у цій системі залишається дискусійним.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у ст. 2 дає визначення адвокатури України як недержавного самоврядного інституту, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому законодавством. У ст. 5 За-

кону вказано, що адвокатура є незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб [2].

Таким чином, закон відображає сучасний зміст діяльності адвокатури як самоврядного незалежного інституту, що свідчить про посилення її ролі у правозахисній системі сучасного громадянського суспільства України. Оскільки одне із загально визначених визначень громадянського суспільства передбачає об'єднання людей для задоволення своїх потреб та захисту своїх прав поза, а деколи і проти держави в аспекті збереження свободи, власності та безпеки її громадян.

Діяльність органів адвокатури із запобігання злочинності, враховуючи межі їх професійних завдань та компетенції, поділяють на процесуальну та позапроцесуальну [1, с. 162]. Процесуальна діяльність полягає у виконанні адвокатом своїх обов'язків захисника, представника сторін, захисті прав, свобод і законних інтересів у цивільному, адміністративному, кримінальному процесі. В даному випадку адвокат має змогу виявляти криміногенні обставини, причини та умови, що сприяли (або можуть сприяти) вчиненню протиправних дій їх підзахисними або іншими особами; попереджувати вчинення нових правопорушень з боку клієнтів та не допускати порушень їх прав державними правоохоронними та судовими органами. Запобігання також може здійснюватися через подання клопотань щодо забезпечення особистої безпеки осіб, що беруть участь у кримінальному процесі; забезпечення особистої безпеки адвоката; здійснення іншої передбаченої законом діяльності тощо. Позапроцесуальна діяльність адвоката знаходить своє вираження через надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави; складання заяв, скарг, інших документів правового характеру; надання правової допомоги під час виконання та відбування кримінальних покарань; надання допомоги у соціальному та побутовому влаштуванні звільненої особи тощо.

В.В. Коваленко та О.Г. Колб, розглядаючи роль адвокатури у загальносоціальному запобіганні злочинності, дають визначення запобіжній діяльності адвокатури як заснованої на законі та інших нормативно-правових актах добровільної діяльності адвокатури або окремо взятого адвоката, що спрямована на виявлення детермінант конкретно взятого злочину та загалом злочинності в Україні, та шляхом захисту прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, діяльність з їх усунення, блокування, нейтралізації тощо [3, с. 76]. Очевидно, що автори під запобіжною діяльністю тут передбачають цілий комплекс заходів економічного, соціального, правового та іншого характеру. Тобто той весь масив функцій, які адвокат може здійснювати у різних сферах суспільної діяльності (від захисту прав вкладників коштів у банківських установах до випуску інформаційних брошур та виступів у засобах масової інформації).

На підставі аналізу змісту та принципів діяльності адвокатури України відповідно до чинного законодавства М.В. Лотоцький у своїй науковій роботі виділяє основні напрями запобіжної діяльності адвокатури [4, с. 13]. Попри те, що до них відносять усі види адвокатської діяльності, закріплені у ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», також варто включити сюди і діяльність, що впливає із змісту взаємодії адвокатів та їх об'єднань, у першу чергу, з правоохоронними органами і правозахисними організаціями, а також з іншими державними органами та установами, підприємствами та організаціями, органами місцевого самоврядування та окремими громадянами; діяльність адвокатів, що несе реформаційний характер із законодавчої ініціативи; діяльність із аналізу судово-слідчої практики та її узагальнення, що зумовлена професійною діяльністю адвоката тощо.

Особливою рисою запобіжної діяльності адвокатури є ще той факт, що вона забезпечена особливими гарантіями, закріпленими у законодавстві. Це і заборона будь-яких втручань та перешкод адвокатській діяльності, і гарантування рівності прав із іншими учасниками процесу, також гарантія того, що життя, здоров'я, честь і гідність адвоката та членів його сім'ї, їх майно перебуває під охороною держави, а посягання на них тягнуть відповідальність, передбачену законом; і те, що адвокату гарантується право на забезпечення безпеки під час участі у кримінальному судочинстві, спеціальний порядок притягнення адвоката до відповідальності та здійснення щодо нього слідчих

дій тощо. Завдяки цим гарантіям, забезпеченим державою, інститут адвокатури набуває особливого статусу серед недержавних суб'єктів запобігання злочинності, збільшуються його потенційні можливості у сфері запобігання злочинності.

Адвокатура з огляду на закріплені законодавством її функції та форми діяльності виступає незалежним, недержавним, частково спеціалізованим суб'єктом запобігання злочинності. Але, незважаючи на відносну самостійність та незалежність адвокатури від держави, вона виконує функції, що мають загальнодержавне значення. У неухильному дотриманні правових норм, недопущенні порушень прав, свобод та законних інтересів громадян всіма органами державної влади і місцевого самоврядування, а також їх посадовими особами, громадськими об'єднаннями та іншими особами, відновленні порушеного права та відшкодуванні збитків, спричинених таким порушенням, зацікавлені не тільки окремі громадяни, право яких було порушено. Перш за все, в забезпеченні законності, дотриманні прав та свобод громадян зацікавлене саме суспільство та держава в цілому. Звідси адвокатуру потрібно розглядати не тільки як соціально-правовий інститут, але і як духовно-моральний, інтелектуальний генератор суспільства, спрямований на саморозвиток його внутрішньої сили, надання допомоги його членам з метою задоволення їх потреб та захисту їх інтересів.

Як інститут громадянського суспільства, тобто недержавний інститут, адвокатура все ж таки немовби вмонтована у державну систему (через виконання функції надання професійної правової допомоги) як одна із найважливіших частин механізму відправлення правосуддя та встановлення справедливості. Певний зв'язок адвокатури із державними органами та органами місцевого самоврядування прослідковується, перш за все, через механізм надання та контролю за здійсненням надання безоплатної правової допомоги. Але навіть цей зв'язок ніяким чином не обмежує та не відміняє самостійність адвокатури як недержавного суб'єкта запобігання злочинності.

Така діяльність, хоча і не є прямим завданням адвокатури та більшості інших недержавних суб'єктів, має стати одним із пріоритетних напрямків їх професійної діяльності. Головним чином через величезний потенціал запобігання злочинності, що криється у недержавному секторі та адвокатурі, яка є одним із найпотужніших добровільних професійних громадських об'єднань в Україні, визначальним напрямком функціонування якої є захист прав, свобод та законних інтересів громадян.

Для вдосконалення діяльності та розширення можливостей запобіжного впливу адвокатури необхідно:

- забезпечити належне нормативне регулювання діяльності адвокатури із запобігання злочинності та її взаємодії із іншими недержавними суб'єктами та державою;
- провести удосконалення адвокатської діяльності шляхом акцентування уваги адвокатів та їх об'єднань на проблематиці запобігання злочинності (проведення семінарів, науково-консультативних та методичних програм із даних питань тощо);
- провести аналіз запобіжного впливу адвокатури на теперішньому етапі і розробити план дій по вдосконаленню здійснення такої діяльності у майбутньому.

Здійснити дані пропозиції можливо тільки шляхом створення та впровадження в життя єдиної цілісної стратегії (концепції) участі всього комплексу недержавних суб'єктів у запобіганні злочинності, де адвокатура буде займати своє особливе місце. Положення стратегії мають передбачати системний та безперервний характер запобіжного впливу на злочинність недержавних суб'єктів, який, у свою чергу, має бути спрямований на нейтралізацію, блокування та усунення головних детермінант злочинності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська, О.В. Лисодєд та ін.; за ред. В.В. Голіни і Б.М. Головкіна. – Х.: Право, 2014. – 440 с.
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – ст. 282.
3. Коваленко В.В. Адвокатура як суб'єкт загальносоціального запобігання злочинам / В.В. Коваленко, О.Г. Колб // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – № 8–9. – С. 73–80.

4. Лотоцький М.В. Адвокатура як суб'єкт запобігання злочинам : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / М.В. Лотоцький; Класичний приватний університет – Запоріжжя, 2012. – 20 с.

А.В. Соломяна. Адвокатура в системе негосударственных субъектов предупреждения преступности. – Статья.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы о месте адвокатуры в системе субъектов предупреждения преступности и видах ее предупредительной деятельности. Автор приводит доводы о необходимости разработки единой целостной стратегии участия негосударственных субъектов в предупреждении преступности и рекомендации по ее содержанию.

Ключевые слова: адвокатура, предупреждение преступности, негосударственные субъекты.

Anna V. Solomiana. Advocacy in the System of Non-State Subjects of Crime Prevention. – Article.

Summary. The article deals with the place of Advocacy in the system of subjects of crime prevention and types of crime avoiding activities. The author gives arguments about the need to develop a single coherent strategy of non-state subjects in participating in crime prevention and recommendations for the strategy content.

Key words: advocacy, crime prevention, non-state subjects.

УДК 340.111.5:37(477)

Я.О. Тицька,

кандидат юридичних наук,

Міжнародний гуманітарний університет,

м. Одеса, Україна

РОБОТОДАВЦІ ЯК СУБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ОСВІТИ

Анотація. У даній статті наведено огляд матеріалів, що розглядають питання залучення роботодавців до правовідносин у сфері освіти, з подальшим узагальненням та висновками.

Ключові слова: освітні правові відносини, теоретико-методологічні підходи, особливості правових відносин, роботодавці.

На сучасному етапі державотворення в Україні, вищий навчальний заклад розглядається, як платформа для розвитку суспільства і конкурентоздатності національної економіки [1]. У таких умовах підвищення значення вищої освіти зумовлено сучасними суспільними запитами щодо зростання людського капіталу задля високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, створення умов для самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці і держави у кваліфікованих кадрах, а також модернізації системи вищої освіти з урахуванням процесів європейської інтеграції та розвитку єдиного Європейського простору вищої освіти.

На жаль, сьогодні на вітчизняному ринку праці постала гостра проблема відсутності необхідних фахівців з очікуваними кваліфікаціями та навичками. Ті стандарти, що існують на виробництві, ніяк не співпадають із знаннями, навичками та компетенціями, які здобувачі вищої освіти отримують в результаті закінчення вищого навчального закладу. Тому і складається ситуація диспропорції між професійно-кваліфікаційною структурою фахівців, що готуються навчальними закладами та попитом на ринку праці.

До того ж, на сьогодні гострими залишаються питання участі роботодавців у процесі формування державного замовлення на підготовку професійних кадрів, створення умов для залучення роботодавців до формування вимог щодо компетентності випускників вищої освіти, визначення змісту вищої освіти, забезпечення якості вищої освіти, розвитку навчально-лабораторної бази вищих навчальних закладів, забезпечення місць практики, працевлаштування випускників вищих на-